

Vergaderjaar 1991-1992

21 073

Bepalingen met betrekking tot het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek)

Nr. 21

VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Vastgesteld 23 december 1991

De vaste Commissie voor onderwijs en wetenschappen¹ heeft de minister van Onderwijs en Wetenschappen bij brief van 7 november 1991 een aantal vragen over de nota naar aanleiding van het eindverslag over dit wetsvoorstel voorgelegd.

De minister heeft deze vragen bij brief van 17 december 1991 beantwoord.

De commissie brengt van het gevoerde overleg verslag uit door openbaarmaking van de vragen (lijst A) en van de antwoorden (lijst B).

De voorzitter van de Commissie,
Van Leijenhorst

De griffier van de Commissie,
Hillen

¹ Samenstelling:

Leden: Hermes (CDA), Beinema (CDA), Van Leijenhorst (CDA), voorzitter, Niessen (PvdA), Ginjaar-Maas (VVD), ondervoorzitter, Van der Vlies (SGP), Lankhorst (Groen Links), Franssen (VVD), Jorritsma-Lebbink (VVD), Janmaat-Abee (CDA), Leijnse (PvdA), Nuis (D66), De Cloe (PvdA), Lilipaly (PvdA), Van Gelder (PvdA), Frissen (CDA), Van de Camp (CDA), Tuinstra (CDA), Netelenbos (PvdA), Versnel-Schmitz (D66), Witteveen-Hevinga (PvdA), Huibers (CDA) en Quint-Maagdenberg (PvdA).

Plv. leden: Boers-Wijnberg (CDA), G. H. Terpstra (CDA), Reitsma (CDA), Akkerman (PvdA), Kamp (VVD), Schutte (GPV), Willems (Groen Links), Dees (VVD), Korthals (VVD), Van der Hoeven (CDA), Buurmeijer (PvdA), Ter Veer (D66), Van Gijzel (PvdA), Huys (PvdA), Vermeend (PvdA), Deetman (CDA), Lansink (CDA), Roosen-van Pelt (CDA), Beijlen-Geerts (PvdA), Groenman (D66), Leerling (RPF), Van Iersel (CDA) en J. H. van den Berg (PvdA).

(Lijst A)

1

Is als gevolg van de achtereenvolgende nota's van wijziging consistente lijn, vastgelegd in de destijds aanvaarde nota «Hoger Onderwijs: Autonomie en Kwaliteit (19 253)» in voldoende mate terug te vinden in het thans voorliggende wetsvoorstel? Markeert het wetsvoorstel wel een eindpunt, en zo ja waarom?

2

Kan nader aangeduid worden waarom de eventuele herziening van de bestuursstructuur uitgesteld kan worden tot na de invoering van de Wet Hoger Onderwijs en Wetenschappelijk Onderzoek? Anders gezegd: vergt een zorgvuldige implementatie wel of geen parallele aanpassing van de bestuursstructuur?

3

De actuele discussies over de specifieke plaats van de technische universiteiten, mede gestimuleerd door het convenant tussen het RCO, de TU's en de minister van Onderwijs en Wetenschappen doet de vraag rijzen of en wanneer een fundamentele discussie kan plaatsvinden over cursusduur en studieduur, in relatie tot de structuur van het hoger onderwijs. Past daarbij een evaluatie van de Wet Twee Fasen Structuur, temeer waar de technische universiteiten niet afzonderlijk beschouwd kunnen worden? Gedoeld wordt op de positie van de natuurwetenschappelijke faculteiten en de overeenkomstige sectoren in het hbo.

4

Kan een nadere uiteenzetting worden gegeven over de nieuwe bekostigingsstructuur, ook gezien ten opzichte van de aanvankelijke uitgangspunten van de HOAK-nota? De vierde nota van wijziging heeft (nog) niet geleid tot een versterking van de positie van de universiteiten en hogescholen. Is de regering van mening dat de autonomie maximale mogelijkheden biedt via een transparante structuur van het hoger onderwijs, een optimale zeggenschap van de instellingen en een toegesneden lump sum financiering?

5

Er bestaat begrip voor de noodzaak ondoelmatige stapeling van HBO en WO studies te voorkomen. Moet daartoe de verplichting, op te leggen aan instellingen voor WO, tot doorstroomprogramma's voor HBO-abituurienten worden geschrapt omdat doorstroming op zichzelf niet kan en mag worden geblokkeerd? Kan de regering een nadere argumentatie hiervoor geven ook om te kunnen nagaan of een andere minder gedetailleerde benadering mogelijk is?

In hoeverre zullen andere landen of instellingen buiten de Europese Gemeenschap zich aansluiten bij de in het wetsvoorstel en in de nadere toelichting voorziene systematiek van de wederzijdse erkenning van diploma's?

7

Een nadere gedachtenwisseling over de positie van de Harmonisatiewet is geboden, zeker in relatie tot de kwestie van inschrijvingsduur en studieduur. Daarbij zal ook de evaluatie van de Wet studiefinanciering betrokken moeten worden.

Wat is het oordeel van de regering hierover?

8

Kan de wettelijke status van het Hoger Onderwijs en Onderzoek Plan,

mede in aansluiting op de nu voorziene behandeling van het HOOP 1992, nog veranderd worden?

9

Is het mogelijk om het beleidsgericht onderzoek over mede zeggenschap in het hbo versneld uit te voeren zodat vóór de plenaire behandeling van het wetsvoorstel in februari aanstaande de regering voorstellen op dit punt aan de Tweede Kamer kan voorleggen?

10

Is het mogelijk om de voorstellen ten aanzien van het bindend studieadvies vóór de plenaire behandeling aan de leden van de Tweede Kamer te doen toekomen nu deze behandeling voor een aanzienlijke periode is uitgesteld?

11

In de vierde nota van wijziging heeft de regering besloten om eerst de Onderwijsraad advies te vragen alvorens een besluit te nemen over het al dan niet bekostigen en erkennen van nieuwe opleidingen. Men kan zich goed voorstellen dat het advies van de Onderwijsraad in de plaats zal komen van het standpunt van de betrokken onderwijsinstellingen zelf. Teveel adviezen kunnen een slagvaardige besluitvorming immers in de weg staan. Met het advies van de Onderwijsraad en de mogelijkheid om beroep in stellen tegen een besluit van de minister zijn toch voldoende waarborgen voor een goede besluitvorming aanwezig? Wat is het oordeel van de regering hierover?

12

Moet in artikel 6a.3 geen duidelijker onderscheid worden gemaakt tussen bekostiging en erkenning? Het is aanvaardbaar dat de regering een opleiding niet bekostigt omdat deze niet macro-doelmatig is.

13

De studiefinanciering zal de mogelijkheid om van de doorstroomprogramma's gebruik te maken, kleiner maken, maar het is goed voorstelbaar dat er toch behoefte blijft aan deze programma's. Wat zijn de redenen dat in technische en economische opleidingen nauwelijks doorstroomprogramma's van de grond komen?

De regering is kennelijk nog niet overtuigd van de noodzaak om instellingen van bijzonder onderwijs de bevoegdheid te geven om van studenten een verklaring te vragen dat zij instemmen met grondslag en doel van de instelling. Weliswaar verschaft een dergelijke verklaring geen garantie dat de betreffende persoon tijdens zijn studie geen afbreuk zal doen aan de identiteit van de instelling. Maar het is voor het bestuur van de instelling wel mogelijk om hem aan te spreken op de verklaring die hij ondertekend heeft; de betrokken student zal zich daar ook zelf van bewust zijn en dat geeft instellingen die ernst maken met de eigen identiteit meer garanties dan de huidige bepaling in het voorstel van de WHW.

Wat is het oordeel van de regering hierover?

15

Bij welke opleidingen zijn thans al positieve acties ondernomen ten behoeve van etnische minderheden? Wat zijn de resultaten daarvan?

16

Zijn of worden er ook op internationaal niveau contacten gelegd met Oost-Europese staten wat betreft onderwijs en onderzoek? Hoe ver is men in EG-verband gevorderd met de onderlinge erkenning van

diploma's op het gebied van hoger onderwijs, en wat heeft het Nederlands voorzitterschap van de EG op dit punt bewerkstelligd?

(Lijst B)

1

Ondergetekende meent dat de filosofie, zoals neergelegd in de HOAK-nota (Kamerstukken II, 19 253) nog steeds in het voorliggende wetsvoorstel is verwoord. De kern van de HOAK-filosofie is vergroting van de autonomie van de instellingen en de verbetering van de kwaliteitszorg in het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek. Het voorliggende wetsvoorstel bevat hiervan de uitwerking. De nota's van wijziging zijn met name een uitdrukking van het verbeteren van dat evenwicht tussen instelling en overheid in vraagstukken van macro-ondoelmatigheid. Ondergetekende meent dat in dialoog met de Tweede Kamer thans een evenwichtige uitwerking hiervan is uitgekristalliseerd. Daarmee is niet betoogd dat het wetsvoorstel op alle aspecten die het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek betreffen een wettelijke vertaling heeft gegeven. In de Nota naar aanleiding van het eindverslag is aangegeven dat een aantal beleidsvoornemens, overigens zonder bezwaar, thans nog niet in het wetsvoorstel zijn verwerkt. Hierbij zij verwezen naar de discussie inzake de bestuursorganisatie in het wetenschappelijk onderwijs en de medezeggenschap in het hoger beroepsonderwijs. Overigens gaat deze lijst van antwoorden vergezeld van de bij de Nota naar aanleiding van het eindverslag aangekondigde nota van wijziging inzake het bindend advies.

2

In de memorie van antwoord (Kamerstukken II, 21 073, nr. 11, pag. 104) is gerefereerd aan de discussie over de vernieuwing van de bestuursorganisatie. In de brief van de ondergetekende aan de voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal van 21 maart 1991 (Kamerstukken II, 21 800 VIII, nr. 76) is het beleidsvoornemen geformuleerd om de instellingen in de wet de ruimte te bieden een eigen «charter» op te stellen; een dwingendrechtelijke bestuursorganisatie is daarbij niet voorzien. De Tijdelijke adviescommissie bestuursorganisatie w.o. zal voor het eind van dit jaar haar rapport aanbieden, waarin het «charter» nader is uitgewerkt en getoetst, alsmede is bezien op de gevolgen voor de wetgeving. Door de mogelijkheid om een «charter» in te voeren naast de huidige wettelijke bestuursstructuur, is reeds impliciet te kennen gegeven dat aanpassing van de bestuursstructuur niet gekoppeld hoeft te zijn aan de invoering van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW). Ten eerste omdat niet wordt gestreefd naar een nieuw dwingend voorgeschreven eenvormig stelsel, waarover waarschijnlijk ook nauwelijks consensus is te bereiken. Ten tweede omdat de WHW zich richt op de verdeling van de verantwoordelijkheden en de bestuurlijke relatie tussen minister en instelling. Deze bestuursrelatie kan immers goeddeels los worden gezien van de interne bestuursstructuur van een instelling. Ten derde omdat de instellingen hebben bewezen met de huidige wettelijke regeling van de bestuursorganisatie een groot aantal complexe operaties uitstekend te kunnen verwerken. Daarbij zij nog opgemerkt dat een grotere vrijheid om de eigen bestuursorganisatie te ontwikkelen binnen instellingen toch al tijd nodig heeft om te worden uitgewerkt en ingevoerd.

3

Op de kwestie van de cursusduur is de ondergetekende in het ontwerp-hoger onderwijsplan (HOOP) 1992 in fundamentele zin ingegaan, naar aanleiding van het advies van de SER op het HOOP en

het advies van de ARHO met betrekking tot differentiatie in het hoger onderwijs. Het ligt derhalve voor de hand het debat hierover te voeren tijdens de behandeling van het ontwerp HOOP 1992. Geconstateerd kan worden dat beide adviesorganen kanttekeningen plaatsen bij verdergaande differentiatie. De ARHO komt in zijn analyse tot de conclusie dat het Nederlandse hoger onderwijs reeds een sterke differentiatie kent. De SER stelt dat vergroten van de diversiteit tot gevolg zal hebben dat het aanbod beter zal aansluiten op het talent van potentiële studenten. De raad waarschuwt er echter voor dat een vergrote inhoudelijke differentiatie kan leiden tot versnippering en slecht vergelijkbare opleidingen. In het HOOP wordt de aandacht gevraagd voor een benadering waarbij de student nadrukkelijk centraal staat en de instellingen in de vorm van didactische diversiteit kunnen aansluiten bij de variëteit in talenten en motivatie van individuele studenten.

De vierjarige cursusduur geldt hierbij als randvoorwaarde. Dit is ook het geval bij het beleid met betrekking tot de technische studierichtingen in het w.o., zoals uiteengezet in de notitie Versterking technisch wetenschappelijk onderwijs (Kamerstukken II, 22 376, nr. 1). Deze notitie is uitgebracht naar aanleiding van het mondelinge debat in de Tweede Kamer over de Wet van 29 mei 1991, Stb. 281, (Heroriëntering studiefinanciering I), waarin is neergelegd dat in het hoger onderwijs de studiefinanciering na de cursusduur + 1 jaar nog 2 jaren wordt verstrekt in de vorm van een rentedragende lening. In dat kader werd in het mondelinge debat grote bezorgdheid uitgesproken over de dreigende tekorten op de arbeidsmarkt voor technisch wetenschappelijk opgeleiden, in combinatie met de studieduur van studenten aan deze opleidingen en met het stelsel van studiefinanciering. Bij de natuurwetenschappelijke faculteiten en de overeenkomstige onderdelen van het h.b.o. doet dezelfde combinatie van factoren zich niet voor, zodat de ondergetekende geen aanleiding ziet de discussie over de technische studierichtingen in het w.o. verder te verbreden.

4

Voor een schets van de nieuwe bekostigingssystematiek verwijst de ondergetekende in algemene zin naar de bij brief van 16 juli 1991 (Kamerstukken II, 21 800, VIII, nr. 100) aan de kamer gezonden proeve van een bekostigings-AMvB in het kader van het WHW. De uitgangspunten zoals die indertijd in de HOAK-nota zijn geformuleerd zijn richtsnoer geweest bij het vormgeven van die systematiek. In de HOAK nota werden de volgende drie uitgangspunten geformuleerd voor de nieuwe bekostigingsmodellen:

- de systematiek vindt zijn grondslag in een normatieve relatie tussen taken en middelen waaruit bekostigingsregels worden afgeleid;
- hantering van deze regels leidt tot een totaalbedrag dat noodzakelijk wordt geacht voor de vervulling van de door de overheid bekostigde taken per instelling (lump-sum);
- de instelling heeft bestedingsvrijheid ten aanzien van die lump-sum onder de conditie dat de taken naar behoren worden vervuld.

De normatieve onderbouwing van bekostigingstarieven is in de praktijk niet mogelijk gebleken, zoals in de toelichting bij de bovengenoemde proeve van een AMvB is opgemerkt. Voor het overige zijn deze uitgangspunten niet wezenlijk gewijzigd. De ondergetekende meent dan ook dat met de nieuwe bekostigingsmodellen inderdaad maximale mogelijkheden worden geboden voor versterking van de autonomie van instellingen, via een transparante structuur van het hoger onderwijs, een optimale zeggenschap van de instellingen en een toegesneden lump-sum financiering.

De ondergetekende deelt de opvatting dat doorstroming als mogelijkheid om de aanvankelijke studiekeuze te corrigeren niet kan en mag worden geblokkeerd. In dit verband is het wenselijk dat deze doorstroming tussen h.b.o. en w.o. plaatsvindt in een vroeg stadium van de studie, bij voorkeur gedurende de propedeuse waar oriëntatie, selectie en verwijzing aan de orde zijn. Stapeling van volledige studies dient beperkt te blijven tot uitzonderingen. Stapeling doet afbreuk aan de gelijkwaardigheid van de subsystemen. Met het verlenen van een wettelijke status aan de verkorte doorstroomprogramma's voor h.b.o.-afgestudeerden in de Harmonisatiewet (Stb. 1988, 334) heeft de stapeling van volledige studies daarentegen een grote vlucht genomen. Van een voorziening voor uitzonderingen dreigt deze vorm van stapeling nu uit te groeien tot een geregelde leerweg. Het is om die reden dat de ondergetekende in de vierde nota van wijziging heeft voorgesteld de wettelijke status van de doorstroomprogramma's weer te schrappen. Doorstroming tussen h.b.o. en w.o. is ook na het schrappen van de wettelijke status van de doorstroomprogramma's na een volledige opleiding nog mogelijk. Het is onterecht in dit verband te spreken van een gedetailleerde benadering, omdat de instellingen bij het verlenen van vrijstellingen een eigen beleid kunnen voeren.

6, 16

De uitbreiding van het aantal landen en instellingen dat bereid is op basis van wederzijds vertrouwen elkaars gelijkwaardigheid van hogeronderwijsdiploma's te erkennen, zal fasegewijs verlopen. Voor een eerste fase kan worden gedacht aan de landen die op dit ogenblik nog verenigd zijn in de Europese Vrijhandels Associatie (EVA). Enkele van deze landen zoals Oostenrijk en Zweden hebben een aanvraag ingediend om binnen afzienbare termijn lid te mogen worden van de Europese Gemeenschap, andere hebben te kennen gegeven dat zij bereid zijn hun beleid meer af te stemmen op de wet- en regelgeving van de Europese Gemeenschap (EG). In het kader van de Europese Economische Ruimte-overeenkomst oriënteren de EVA-landen zich nu al op de uitwerking en implementatie van richtlijnen die betrekking hebben op de erkenning van hogeronderwijsdiploma's. Overigens voegt de ondergetekende hier aan toe, dat behalve deze oriëntatie op dit punt nog geen concrete stappen zijn ondernomen. Over de generieke erkenning van de buitenlandse hogeronderwijsdiploma's (artikel 7.18, tweede lid, WHW), kan nog worden opgemerkt, dat er strikt genomen geen multilaterale overeenkomst van de Europese Gemeenschap die erkenning van buitenlandse (academische) graden in het hoger onderwijs regelt, bestaat. Sommige lidstaten hebben bilaterale overeenkomsten gesloten voor een regulering van de erkenning van diploma's. Nederland heeft daarvoor een bilateraal akkoord met Duitsland en de Belgische diploma's worden erkend op grond van een unilateraal ministerieel besluit. Het actieprogramma GENT (Nederland-Vlaanderen) voorziet in een regeling van diploma-erkenning uitgaande van het beginsel van gelijkwaardigheid. Een dergelijke regeling zal geformaliseerd worden in de wetgeving. Aan Vlaamse zijde zal dat geschieden bij besluit van de Vlaamse Executieve, terwijl aan Nederlandse zijde artikel 7.18, tweede lid van de WHW van toepassing is. In alle overige gevallen kan door de instellingen op individuele basis een diploma van een buitenlandse instelling worden erkend. Het is ook aan de instellingen hierbij al dan niet gebruik te maken van de kennis en ervaring op dit gebied van de NUFFIC. Daarnaast zijn er E.G.-lidstaten die zich bij het erkennen van een buitenlands diploma richten op het «Europees Verdrag inzake de academische erkenning van universitaire graden» (Raad van Europa, december 1959) of het «Verdrag inzake de Erkenning van studie, diploma's en graden van hoger-onderwijsinstel-

lingen in de Staten behorende tot de Europese Regio» (Unesco, december 1979).

Over de implementatie van de Richtlijn Algemeen stelsel erkenning hoger-onderwijsdiploma's (89/48/EEG), merkt de ondergetekende het volgende op. In oktober 1991 is een voorstel van wet houdende een algemene wet voor uitvoering van deze richtlijn voor advies aan de Raad van State gezonden. Voor de periode gedurende welke de richtlijn nog niet definitief is omgezet in wetgeving zijn voor de behandeling van verzoeken door de bevoegde autoriteiten tijdelijke regelingen getroffen die tegemoet komen aan de bepalingen in de richtlijn. In zijn verantwoordelijkheid als nationaal coördinator voor deze richtlijn heeft de ondergetekende opdracht gegeven tot het concentreren van de informatie op een centraal punt. Het Informatiecentrum Richtlijn Algemeen Stelsel (IRAS) geeft zowel aan instanties, organisaties en personen uit de lidstaten voorlichting over de werking van de richtlijn in ons land, als aan Nederlanders die informatie willen over de toepassing van deze regeling in de andere landen van de Europese Gemeenschap.

Een groot aantal E.G.-lidstaten heeft inmiddels de richtlijn in nationale wet- of regelgeving omgezet, dan wel voor behandeling aan de onderscheiden parlementen aangeboden.

Voor wat de contacten op internationaal niveau over onderwijs en onderzoek met Oost-Europese landen betreft, verwijst ondergetekende naar de nota «Grenzen verleggen» van mei 1991. Daarin is benadrukt in de komende jaren voor Midden- en Oost-Europa veel aandacht te schenken aan opleiding en training van docenten, de curriculumontwikkeling en modernisering van de beroepsopleidingen. Nederland zal gerichte samenwerkingsprojecten stimuleren. In het kader van de Raad van Europa wordt op dit ogenblik het overleg en de samenwerking geconcretiseerd op het gebied van de herziening van wetgeving voor het hoger onderwijs in een aantal Oost-Europese staten.

7

Voor de ondergetekende staat het principe van regulering van de inschrijving in het hoger onderwijs – zoals neergelegd in de Harmonisatiewet – niet ten principale ter discussie. De Harmonisatiewet heeft door de invoering van de «cursusduur + 1 + 2» maatregel in de studiefinanciering niet aan betekenis ingeboet voor de verkorting van de studieduur in het hoger onderwijs. Want, zoals is aangegeven in de nota naar aanleiding van het eindverslag, beperking van de inschrijvingsduur is wel degelijk van belang voor de toedeling van rechten op deelname aan hoger onderwijs door middel van differentiatie in een lage en hoge eigen bijdrage van studenten en auditoren. Dit beperken van het recht op door de overheid bekostigde deelname via differentiatie van eigen bijdrage heeft een eigen functie naast het stelsel van studiefinanciering, hetgeen een zelfstandige beleidsontwikkeling op deze terreinen rechtvaardigt. In dit verband wordt nog gewezen op de aankondiging in de nota naar aanleiding van het eindverslag van het uitbrengen van een beleidsnotitie over de collegegelden in het hoger onderwijs in de eerste helft van 1992.

8

De wettelijke status van het HOOP behoeft naar de mening van de ondergetekende geen bijstelling. De wettelijke plansystematiek geeft de mogelijkheid om de primaire functies, dialoog en het maken van afspraken, te realiseren. De wettelijke bepalingen hebben daarom niet alleen betrekking op de procedure, maar ook op die voornemens, gegevens en financiële ramingen die voor het voeren van de dialoog geschikt zijn.

9

De vraag of het mogelijk is om het beleidsgericht onderzoek voor medezeggenschap in het HBO versneld uit te voeren beantwoordt ondergetekende ontkennend. De eerste resultaten van dit onderzoek, dat inmiddels is aanbesteed, worden niet verwacht voor het late voorjaar 1992. Overigens zou een versnelling nog niet met zich meebrengen, zoals door deze leden van de Vaste Commissie voor Onderwijs en Wetenschappen bepleit, dat de regering in februari 1992 al voorstellen aan de Kamer zou kunnen voorleggen. De resultaten van het beleidsgericht onderzoek zullen vooreerst moeten worden omgezet in concept-wetgeving. Vervolgens zullen de hogescholen de Onderwijsraad en de Raad van State in de gelegenheid worden gesteld advies over de voorstellen uit te brengen, uiteraard na kabinetsberaad. Pas daarna is indiening bij de Tweede Kamer aan de orde.

10

De ondergetekende antwoordt bevestigend op de vraag of het mogelijk is de voorstellen ten aanzien van het bindend studie-advies voor de plenaire behandeling aan de leden van de Tweede Kamer te doen toekomen nu de behandeling van de WHW voor een aanzienlijke periode is uitgesteld. Nu de behandeling van de WHW is gepland in februari 1992 is er ruimte ontstaan om het voorstel voor een bindend studie-advies alsnog in het wetsvoorstel te integreren. Daartoe zij verwezen naar de bijgevoegde nota van wijziging en nader rapport in reactie op het advies van de Raad van State.

11

De ondergetekende deelt niet de opvatting dat het advies van de Onderwijsraad in de plaats kan komen van het standpunt van de betrokken onderwijsinstellingen zelf, aangezien het uitgangspunt van de regelingen is dat de instellingen in de eerste plaats zelf verantwoordelijkheid dragen voor de doelmatige ontwikkeling van het opleidingsaanbod. Het gezamenlijke overleg tussen instellingen vervult daarbij een essentiële functie om te komen tot afspraken over de ontwikkeling van het landelijke opleidingsaanbod. Deze gezamenlijke verantwoordelijkheid van de instellingen voor de doelmatigheid van het opleidingsaanbod kan niet worden vervangen door een adviesrol van de Onderwijsraad. Om die reden is in artikel 6a.3 van de WHW neergelegd dat de Onderwijsraad uitsluitend dient te worden gehoord alvorens de minister uitvoering kan geven aan zijn voornemen op grond van de macrodoelmatige ordening van het opleidingsaanbod in te grijpen. De Onderwijsraad adviseert dus slechts in de gevallen dat een mogelijk overheidsingrijpen aan de orde is. Een dergelijke adviesfunctie past bij het streven naar meer afstandelijkheid, hetgeen aanleiding was om op dit punt het advies van de Onderwijsraad naar aanleiding van de derde nota van wijziging te volgen. In gevallen waar de overheid niet voornemens is in te grijpen is een advies van de Onderwijsraad niet noodzakelijk.

12

De ondergetekende merkt naar aanleiding van deze vragen allereerst op dat de WHW niet uitgaat van erkenning van opleidingen maar van het aanwijzen van instellingen voor het verlenen van civiel effect. De aanwijzing van instellingen is geregeld in artikel 6a.8. Vervolgens beantwoordt de ondergetekende de vraag of in artikel 6a.3 onderscheid moet worden gemaakt tussen bekostiging en het verlenen van civiel effect ontkennend. Een dergelijk onderscheid is voor de aangewezen instellingen niet relevant, aangezien artikel 6a.3 uitsluitend betrekking heeft op de bekostigde instellingen van hoger onderwijs. Bij de aanwijzingspro-

cedure kan de minister derhalve niet ingrijpen op grond van de macro-doelmatigheid, zodat hier alleen de beoordeling van de kwaliteit een rol speelt. Het aangewezen onderwijs biedt derhalve de door de leden van de vaste Commissie voor onderwijs en wetenschappen gewenste mogelijkheid van het verlenen van civiel effect, ongeacht de vraag of de verzorgde opleiding door de overheid macro-doelmatig wordt geacht.

Wel dient hierbij te worden benadrukt dat aanwijzing in de WHW altijd betrekking heeft op een gehele instelling. Het is dus niet mogelijk dat bij een bekostigde instelling enkele aangewezen opleidingen voorkomen. Dit zou neer komen op een vorm van partiële aanwijzing van die opleidingen en vervaging van het onderscheid tussen het bekostigde en aangewezen onderwijs met zich meebrengen. De ondergetekende hecht aan duidelijke grenzen tussen het van overheidswege bekostigde onderwijs en het particulier gefinancierde aangewezen onderwijs. Een vermenging van deze onderwijsystemen, zoals gesuggereerd in de vraagstelling, is dan ook ongewenst. Op de eerste plaats ontstaat een oneerlijke concurrentie tegenover de aangewezen instellingen. De bekostigde instellingen kunnen ten dele aangewezen onderwijs gaan verzorgen, terwijl er omgekeerd voor de aangewezen instellingen geen mogelijkheden zijn om overheidsbekostiging te verwerven. Ten tweede is er het risico van verschuiving van geldstromen vanuit de overheid naar onderwijssectoren die thans particulier worden gefinancierd. Een vanuit het oogpunt van doelmatige aanwending van publieke middelen verkeerde ontwikkeling.

13

Hierboven heeft de ondergetekende zijn argumentatie voor het schrappen van de wettelijke status van de doorstroomprogramma's nader uiteengezet. Met betrekking tot de vraag omtrent de totstandkoming van doorstroomprogramma's in technische en economische studierichtingen merkt hij het volgende op. De bepaling omtrent de doorstroomprogramma's hield geen verplichting in voor de instellingen dergelijke verkorte programma's tot stand te brengen. Instellingen kunnen daarover zelf beslissen. In de technische en economische richtingen hebben de instellingen relatief weinig doorstroomprogramma's tot stand gebracht. De inspectie voor het hoger onderwijs geeft daarvoor in haar rapportage over de ontwikkeling van doorstroomprogramma's een aantal redenen. Op de eerste plaats speelt het oordeel over de verwante h.b.o.-opleidingen een rol. Ten tweede zijn reeds bestaande verkorte leerroutes op basis van vrijstellingen blijven bestaan, zonder deze om te bouwen tot doorstroomprogramma's. Daarnaast speelt bij de economische opleidingen ook de grote toeloop van «reguliere» studenten, waar de instellingen hun handen reeds aan vol hebben, een rol.

14

Op de vraag naar het oordeel van ondergetekende of een verklaring vooraf waarin de a.s. student instemt met de grondslag en het doel van de instelling, meer garanties geeft dan de huidige bepaling in de WHW, luidt het antwoord ontkennend. Het is voor het bevoegd gezag van een instelling altijd mogelijk een student aan te spreken op het eerbiedigen van de grondslag en de huisregels van de instelling waaraan hij of zij staat ingeschreven. Het feit van inschrijving betekent behalve rechten immers ook plichten. Ondergetekende onderstreept dat instellingen die de bijzondere identiteit bewaren daartoe met ten minste dezelfde garanties in staat worden gesteld. Voor het gewenste effect is het inderdaad zo dat een dergelijke instelling haar grondslag actief bewaakt en niet slechts uitgaat van de effectiviteit van een verklaring. Het feitelijke gedrag is immers maatgevend voor een beoordeling ter zake; niet

een vooraf afgegeven verklaring. Dit zijn de voornaamste redenen dat in het wetsvoorstel WHW de huidige WWO is gevolgd.

Ondergetekende tekent voor de volledigheid nog aan dat instellingen wel de vrijheid hebben om een verklaring te vragen. De Wet verbindt daaraan echter geen gevolgen voor het inschrijvingsrecht. Voor het overige wordt verwezen naar het antwoord in de nota naar aanleiding van het eindverslag (pagina 62/63) op vragen van CDA, SGP en GPV.

15

De ondergetekende antwoordt dat er bij de toelating tot het hoger onderwijs thans geen sprake is van positieve actie. Studenten uit de etnische en culturele minderheden die beschikken over een Nederlands getuigschrift dat recht geeft op toelating doen onder dezelfde condities mee aan de gewogen loting als andere studenten, zoals in antwoord op vragen van het lid van de Tweede Kamer de heer Franssen (Tweede Kamer, vergaderjaar 1991–1992, Aanhangsel 58) is medegedeeld. Studenten uit etnische en culturele minderheidsgroepen die niet beschikken over een Nederlands getuigschrift doen ook mee aan de gewogen loting, hoewel de lotingsfactor uiteraard niet op basis van de eindexamencijfers kan worden berekend. Deze studenten krijgen derhalve de gemiddelde lotingsfactor 1 toebedeeld. Volgens het voorstel in het onderhavige wetsvoorstel zullen al deze studenten een dubbele lotingsfactor toegekend krijgen, zodat zij vallen in de hoogste lotingscategorie. Dit maakt een gerichte positieve actie mogelijk bij studies met een numerus fixus.

De Minister van Onderwijs en wetenschappen,
J. M. M. Ritzen